

J. H. KRUIZINGA

WEET U DIT VAN

Amsterdam?

Amsterdam in het „nieuws”

Hoewel er aan Amsterdam gewoonlijk in courant en tijdschrift, door radio en televisie ook de nodige aandacht wordt besteed, staat deze stad in de laatste tijd door verschillende oorzaken in het middelpunt van de publieke belangstelling.

Een opmerking van Minister Beel in de Eerste Kamer of Amsterdam wel recht heeft op de aanspraak „hoofdstad” bracht vele tongen en pennen in beweging.

Het al of niet graven van de tunnel onder het IJ door en de plaats van het broodnodige nieuwe Stadhuis gaf vele scribenten stof voor velerlei artikelen.

Nauwelijks is de pennestrijd daarover enigszins geluwd of hoofdcommissaris Kaasjager gooide een knuppel in het Amsterdamse hoenderhok door aan de Gemeenteraad te adviseren: demp een aantal grachten en maak er parkeerplaatsen van. Terwijl wij dit schrijven is nog niet bekend of zijn plan door de vroede vaderen wordt aangenomen. Wel noemde burgemeester d'Ailly het dempingsrapport „een serieuze klaroenstoot, een raak schot in de roos der noodzakelijkheid om maatregelen te nemen...” Alle liefhebbers van Amsterdam — en zij wonen in alle delen van ons land — hopen op een beslissing ten gunste van het behoud van de specifieke hoofdstedelijke schoonheid. Want Amsterdam is een van de merkwaardigste steden ter wereld. Mag ik u in dit artikel van die merkwaardigheden iets vertellen?

Amsterdam is niet oud

Velen denken dat Amsterdam een der oudste steden van Nederland is. Niets is minder waar.

Amsterdam is geen oude stad; vele steden in ons land zoals Maastricht, 's-Hertogenbosch, de IJsselsteden zijn véél ouder. Zelfs in het gewest Holland komt Amsterdam pas na Dordrecht, Haarlem, Delft en Leiden. Deze steden hebben veel oudere stadsrechten dan Amstelredamme, de naam die voor het eerst voorkomt in een privilege, dat graaf Floris V in 1275 schonk aan degenen, die bij de dam in de Amstel woonden. De vissers en boeren behoeften geen tolgeld te betalen in de wateren van 's graven gebied. Die eerste bewoners waren vermoedelijk Waterlanders, die uit het gebied benoorden het IJ hun land te waterrijk vonden en een schuilplaats vonden op de plaats waar de Amstel in het IJ mondde. De nederzetting breidde zich spoedig uit; er werd een muur gebouwd en er werden burgwallen gegraven. Langzamerhand verrezen kerken en kloosters, de handel en de scheepvaart brachten welvaart en daardoor meer bewoners. Tot drie maal toe groeide Amsterdam uit haar vest(j)e en ook

thans bestaan er plannen voor nieuwe annexaties.

De geschiedenis van Amsterdam heeft stof geleverd voor honderden boeken en duizenden artikelen. En nog dagelijks groeit de literatuur over de hoofdstad. Vers van de pers kwam een dezer dagen het boekje van A. E. d'Ailly „Van Vissersdorp tot Wereldstad,” waarin over de markante ontwikkeling van „de stad der steden” op prettige wijze wordt verteld.

Typisch Amsterdam

Bijna elke oude stad in ons vaderland heeft wel een of meer bezienswaardigheden.

Gouda is bekend om haar „glazen” en het pijpenmuseum, in Alkmaar vindt men „het huis met de kogel” en de kaasmarkt en de Bossuizen vormen de trots van Hoorn. De Helpoort in Maastricht, de Heksenwaag te Oudewater en de Dom van Utrecht, het zijn allemaal speciaal voor vreemdelingen zeer bezienswaardige objecten.

En Amsterdam? Natuurlijk: de grachten en het Rijksmuseum, de diamantslijperijen en het Instituut voor de Tropen kennen de meeste mensen wel. Maar wist u dat Amsterdam tientallen beroemde „huizen” heeft die u tevergeefs in een andere stad zult zoeken? Om een paar voorbeelden te noemen: de hoofdstad bezit een huis „aan de drie grachten” (Grime-, Oudezijds-, Voor en Achterburgwal) en een huis „aan de drie stegen” (St. Olofs-, Nieuwe Brug- en Wijngaardsteeg); een „huis met de hoofden” (Keizersgracht 123) en een „huis met de bloedvlekken” (Amstel 216); een huis zonder deur (Spuistraat 275) en een deur zonder huis (Plantage Parklaan 15). Er is een huis met acht deuren (hoek Gelderse kade en Rechtboomsloot) en een deur met „gebruiksaanwijzing” (Amstel 284 hoek Prinsengracht). Zeer merkwaardig is het „huis met de gouden ketting,” maar wat zegt u van het „huis met de Moriaantjes” of „met de neuzen?” We zouden het hele blad kunnen vullen als we alle verhalen aan deze huizen verbonden gingen vertellen. Laten we een moment stilstaan bij

Het huis met de hoofden

Dit huis, Keizersgracht 123, is een van de mooiste patriciërshuizen uit de Gouden Eeuw. Het werd in 1622 voor Nicolaas Sohier uit Mons gebouwd, waarschijnlijk door de zoon van de beroemde bouwmeester Hendrik de Keyzer, Pieter. Die Zuidnederlandse eigenaar woonde er tien jaar in en verkocht het toen voor f 43.000,— aan de „kanonnenkoning,” Louis de Geer. Deze stierf in het huis op 19 Juni 1652 en zijn zoon Laurens erfde het huis met de

Hoofden, ook wel „het Huys met de Koppen” of „dat kop-pige huys” genoemd. Nadat het in de 18de eeuw vers-chillende malen van eigenaar verwisseld is, kocht de ge-meente Amsterdam het in 1865. In 1869 werd er de Openbare Handelsschool in gevestigd en later is het ook door de Mij-ter bevordering der Toonkunst gebruikt. Van 1909 tot 1931 was er het Conservatorium in onder gebracht en thans is het als kantoorgebouw van een bonthandel in gebruik. Nu zult u zeggen: allemaal erg belang-rijk maar... hoe zit dat nu met die „hoofden”? Want inder-daad ziet u aan de voorgevel, links en rechts van de ingang, drie gehelmde Romeinse hoof-den, versierd met druiventros-sen en korenaren. Men zegt dat er oorspronkelijk zeven hoofden zijn geweest; er zou er nog één (een vrouwen-hoofd) boven op de gevel heb-ben gestaan. Wat daarvan de oorzaak was?

Er woonde lang geleden een rijke koopman met zijn vrouw en een dove dienstbode in dit huis. Op zekere dag waren meneer en mevrouw uit en de dienstbode was alleen in het grote huis. Hoe het kwam wist de dienstbode niet, maar ze was erg onrustig; ze liep van de ene kamer in de andere. Ze vond het niet prettig zo alleen thuis en toen ze in de tuin-kamer kwam, zag ze tot haar grote schrik, dat er een punt van een zaag door een paneel van de deur stak... Toen die zaag heen en weer ging, begon ze niet te gillen, maar ze greep een bijl. ging naast de deur staan en wachtte af. Daar werd de zaag teruggetrokken, het stuk uitge-zaagd paneel verwijderd en toen kwam het hoofd van een inbreker te voorschijn! Met één slag sloeg de dove (doch sterke) dienstbode de man het hoofd af, trok hem naar binnen en wachtte opnieuw af. Zijn collega, nummer twee, volgde en onderging het-zelfde verschrikkelijke lot. Zo ook nummer drie, vier, vijf en zes. Toen kwam er niemand meer. Om-dat de moedige dienstbode niet elke dag zulke kar-weitjes verrichtte, viel ze van emotie flauw. Zo vonden de koopman en zijn vrouw hun huisbewaar-ster terug, temidden van de zes onthoofde lichamen. Een beetje vlogzout deed wonderen en spoedig was de dienstbode weer op de been. De gedode in-brekers werden door de Schout en zijn rakkers weg-gehaald en ter herinnering aan de moed van het dienstmeisje liet de koopman zes mannenhoofden in de gevel houwen en boven op het dak de zevende

Het beroemde „Huis met de Hoofden”, Keizersgracht 123, Amsterdam

Foto: Lichtbeelden-Instituut Amsterdam

ter ere van de dappere vrouw. Het stenen hoofd van de dienstbode is nu verdwenen, maar de andere „koppen” zijn er nog...

Ook bij het „huis met de gouden ketting”, Keizers-gracht 268, is een dienstbode in het spel. De be-woonster, die haar gouden ketting miste, betichtte haar dienstbode van diefstal. Ze werd op de Dam aan de kaak gesteld en zou juist gebrandmerkt wor-den, toen de bewoner kwam aansnellen met de ge-vonden ketting. Ter harer ere bracht de eigenaar van het huis aan de gevel een „gouden” ketting aan die er nog hangt en elk jaar opnieuw wordt verguld.

Zestien bruggen en andere bijzonderheden

Waar ter wereld is het mogelijk om zestien brug-gen bij elkaar te zien? Alleen in Amsterdam! Als u gaat staan op de brug over de Keizersgracht, bij de kruising van de Reguliersgracht, dan ziet u in de

Keizersgracht 268: „Het huis met de gouden ketting”

Dapperstraat-Mauritskade, van Prins Maurits) zult u alleen in Amsterdam aantreffen.

Wist u dat er een stadsklok bestaat (op 't Spui) die behalve 't juiste uur ook datum en dag aangeeft en dat er een klok (bij het Centraalstation) staat, die niet voor 't publiek is bestemd? Zij geeft voor de conducteurs de vertrektijden der trams aan.

Amsterdam heeft een monument voor een hond (in het Oosterpark), een steeg die slechts een halve meter breed is (de Trompettersteeg, bij de Oude Kerk) en een huis met een deur van vijf en zeventig centimeter breedte (Singel 7). Weet u waar zich het hoogste huisnummer van de hele stad bevindt? Op het Muntplein prijkt nummer 9 boven in de geveltop. Er staat in de hoofdstad een huis tegelijk aan een plein en aan een gracht (Achtergracht 1 — Frederiksplein 35). U vindt er „Het einde der Wereld” (N.Z. Voorburgwal 4) en het „Gebed zonder End” (bij de Langebrugsteeg). U had nooit gedacht in Amsterdam een gebouw te vinden waar wel 3000 hakenkruisen in de muren der uitgangen zijn aangebracht. Toch kunt u ze in het Centraal Station zien. Weet u wat de netste straat van Amsterdam is? De

richting van de Lijnbaansgracht zes, in de richting van de Amstel vier, in de richting van het Thorbeckeplein drie en in de richting van de Vijzelstraat twee bruggen!

In Amsterdam draagt één huis (Keizersgracht 672) drie nummers n.l. uit 1796: D 7. A 15 n° 712, uit 1852: A A 22 en uit 1875: 672 en een ander huis drie adresbordjes: Linnaeusstraat 1, Mauritskade en van Zesenstraat. Een standbeeld op het dak (hoek

Johannes Verhulststraat, want daar ontbreekt nummer 100!

De beul van Amsterdam en nog meer, dat verbazing wekt

Wist u dat Amsterdam nog een beul bezit? (Namelijk een pantserkoepel van een oud oorlogsschip waarin een gewicht hangt van pl.m. drie-

REDERTFONDS

(gratis abonnementenfonds)

VERANTWOORDING VAN GIFTEN

Iemand die niets afweet van de vreugde van het ontvangen om uit te delen aan anderen, zal ook niet kunnen begrijpen met hoeveel dankbaarheid onderstaande giften voor ons gratis-abonnementenfonds voor onvermogen zieken en eenzamen weer verantwoord worden.

J. H. te O. f 2,—; Mevr. M. v. d. B.

te B. f 2,—; C. G. te 's-Gr. f 2,50; J. A. C. W. te A. f 1,40; P. J. V. te N. (voor een jaar-abonnement) f 8,60; T. L. te D. f 2,50; Mevr. A. M. H. te R. f 20,—; A. S. te 's-Gr. f 4,—, totaal f 58,—.

Wat een bemoediging rondom Oud en Nieuw! Heel hartelijk dank aan u allen. Geve God over uw gave Zijn rijke en onmisbare zegen.

A. SCHREUDER, Irisstr. 215,
Den Haag - giro 65.768

VOOR DE ZIEKEN

Een zieke heeft ook een t a a k.

Hij gevoelt zich soms geheel uitgeschakeld en denkt dat zijn leven onnut is geworden. Maar dit kan nooit juist zijn.

Allereerst blijft de gebedstaak.

Ja, hun gebed zal steeds meerdere omvatten. Een zieke leert medelijden. Hij krijgt steeds meer oog voor de vele wereld-noden. Hij verstaat de struikelenden. Hoe hard kan soms een kerngezond mens niet zijn! Hoe gemakkelijk meent deze te kunnen ocdelen over de afdwalingen van anderen! Een zieke verstaat dat allzoveel beter. Hij leert behoort.

duizend kilogram, waarmee zware gietijzeren stukken tot schroot worden „gebeuld“). Verder een schuilkerk „O.L. Heer op Solder“, een brievenbus „alleen voor Belasting (Singel 166) en een huis waarboven staat: „In de verbannen wandluis“ (Kalkmarkt 6)?

Had u ooit gedacht in Amsterdam te zullen vinden: de grootste en de kleinste hefbrug van Europa (1-m breed, in 't Amsterdamse Bos)? Een paraaf op de voordeur (C. D. C. Dammers, Nassaukade) en een particulier carillon (gebrs. Breen, Nieuwendijk 172)? Weet u waar u een Rooms fonteintje en Sabbathspalen kunt vinden?

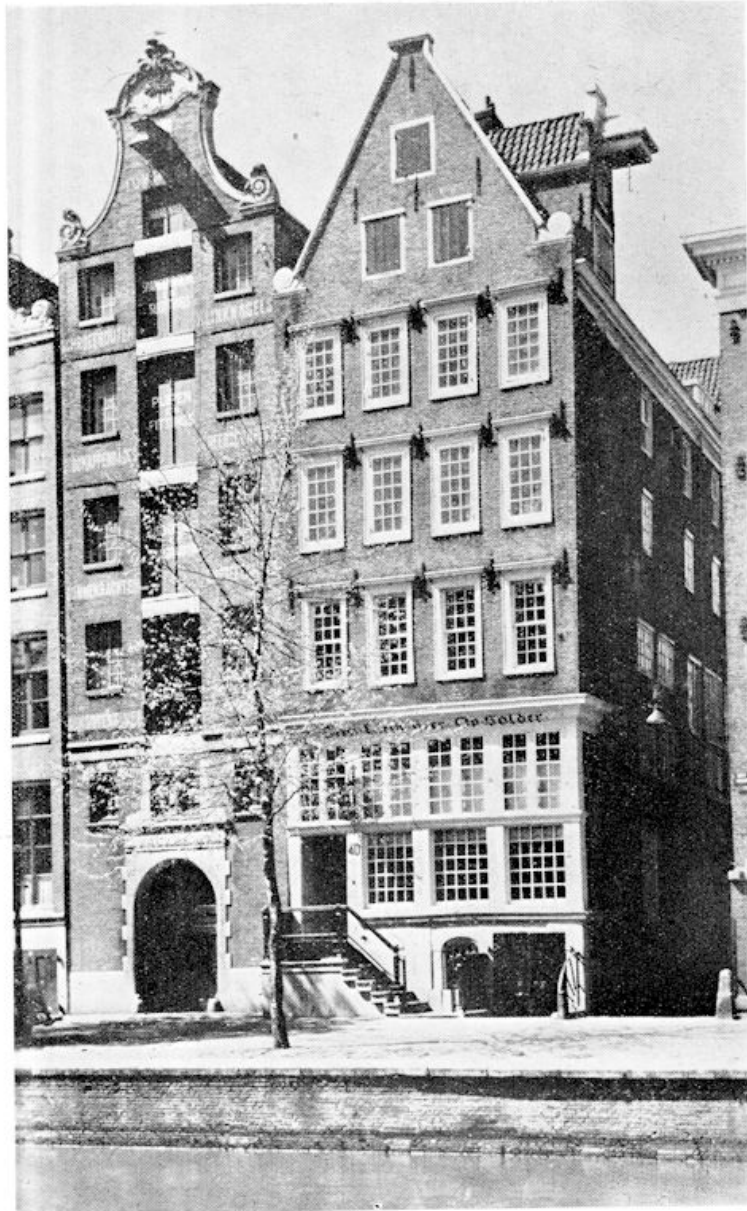
Stond u wel eens een ogenblik stil bij de Bullebakssluis, de Stadsbarometer of het Wassendemaanshofje?

Het thans actuele vraagstuk: de tunnel onder het IJ was reeds honderd jaar geleden een zorg der vroede vaderen. Maar het zal u ongetwijfeld vreemd lijken dat er reeds vijftig plannen om een goede IJ-verbinding tot stand te brengen in de archieven zijn opgeborgen. Maar de merkwaardigste verbinding met N.-Holland (er waren in 1402 al IJ-ponten)! bestond wel in 1835: het was een pont, die door honden werd gedreven, die aan weerszijden als in karnmolens rondliepen...

*

Tenslotte: heeft u enig idee welke buslijn in Amsterdam de langste is? Het is lijn P, die van de Javakade tot de Coenhaven elf kilometer aflegt in... geleende Haagse bussen!

Een Amsterdamse schuilkerk: O.L. Heer op Solder, thans museum Amstelkring, O.Z. Voorburgwal 40

nedelijken hebben met de onwetenden en dwalenden, omdat hij ook zèlf in dit alles verzocht is geweest. Hij gaat mee-dragen aan de noden der anderen. Zo wordt zijn gebedstaak steeds groter.

En méér dan dat. Hij moet God aan zich laten werken en zèlf Gods werk verstaan. Gods werk in zijn vrijwillig dragen van het kruis, en ook in zijn dienst aan anderen. Het lijden van Christus' jongeren ook in hun ziekte is niet vergeefs. Ook van hen geldt het in gemeenschap van Christus, dat als het tarwegraan in de aarde valt en

sterft, het veel vrucht voortbrengt. Er is ook in dit opzicht, zij het in ruimer zin, plaatsvervangend lijden. Deze zieken zijn „Gods vrijwilligers“, die meer dan de anderen en terwille van de anderen, in de voorste, grootste vuurlinie moeten, maar die zó juist voor hun omgeving tot een heel grote zegen kunnen zijn, van wie een levend en krachtig getuigenis met de daad kan uitgaan.

Wij kennen allen de voorbeelden van jarenlange lijdens, welke God heeft gesterkt, opdat zij velen tot beoediging en verlevendiging van het

geloof zouden zijn; dat in Christus werkelijk krachten zijn om alles te verdragen. Hun lijdensleven is zeker niet onnut. Het beschaamt ons telkens in ons ongeduld en sterkt ons in het vertrouwen, dat alle dingen mogelijk zijn voor dengene die gelooft.

In een Christelijk gedragen smart, bovenal in het geduld, waarmede de Christen het draagt, liggen schatten van ondersteunende liefde ten bate van hen, die door dit voorbeeld gesterkt worden.

(Uit „Op ziekenbezoek“ door Ds W. A. Wiersinga)